

תקדים:

נק' המוצא היא שיש חוק. כל תרשים הזרימה מתחיל בחוק. כאשר החוק ברור הויכוח יכול להיות על העובדות בין הצדדים. כל סיכסוך משפטי סב על פרשנות משפטית של החוק לגבי המקרה ועל העובדות בין הצדדים. בית המשפט מפרש את החוק כלפי הסיטואציה.

נשאלת השאלה מה היא המשמעות:

1. כל מקרה לגופו וכל מקרה לא רלוונטי למקרה אחר. כל פעם מתחילים את התהליך מחדש. כל תיק יש עבודת פרשנות חדשה, אך הבעיה שזה גורם לחוסר יציבות ואחידות כי לא ניתן לדעת מה יקרה שאדם יגש לבית המשפט.
 2. הטענה היא שלכל שאלה משפטית יש פיתרון אחד בחוק. אם הגיע לבית המשפט שאלה משפטית, כל שופט יגיע לאותה תוצאה, שכן ידוע מה החוק והשופט ניגש לחוק וכל שופט יודע איך לפרש את החוק ולכן הם כולם יגיעו לאותו פירוש.
- גישה אחרת אומרת, שהחוק הוא x ולכל חוק יש כמה שיטות לפירושו. מבחינת הלשון של החוק כל האפשרויות הן לגיטימיות והן מתיישבות עם לשון החוק. בית המשפט בוחר באפשרות מסויימת והיא הופכת את האפשרות הזו למחייבת, לא בגלל שהיא נכונה יותר אלא בגלל שבית משפט קבע שהיא הנכונה ביותר. נורמה מסויימת הופכת למחייבת בגלל שבית המשפט בחר בה. מאפשר אחידות שכן כולם חייבים לאותה פרשנות וכן זה מאפשר גמישות כי בית משפט אחרי זמן מסויים יכול לבחור אפשרות אחרת כמחייבת. במקרה שיש רק פתרון אחד לחוק אין אפשרות כזו ולבית המשפט אין אפשרות בחירה.
- בפס"ד קול העם מופיע בחוק המילה עלול, למילה עלול יש שלוש אפשרויות- אפשרות, ודאית וקרוב לוודאי, בית המשפט יכל לבחור והוא בחר בשלישית.
- זה יוצר יציבות משפטית וגמישות.
- בישראל, יש הלכה פסוקה של בית משפט עליון, מחייבת את כל בתי המשפט חוץ מבית המשפט העליון עצמו. בתי משפט מחוזיים שהם מנחים בפסקי הדין שלהם. המחוקק העדיף את השם הלכה פסוקה שכן המילה תקדים מתייחסת למשהו מתקדם, לעומת הלכה פסוקה שהמונח רחב יותר ומתייחס לכלל הפסיקות של בית המשפט העליון.
- תקדים מנחה פרושו הוא שבית משפט מחוזי שנותן החלטה יש ציפיה שבית משפט השלום יתחשב בה. השופט לא מחוייב אבל יש ציפיה שיתייחס.
- כמו כן, אם למשל אדם הגיש דיווח למס שווח, ויש טענה שהוא לא דווח כמו שצריך. בית המשפט קובע שזה הוגש בסדר כל אזרח יכול לסמוך עליו אלא אם יוחלט אחרת.
- החוק אומר שהלכה שנפסקה בעליון מחייבת את כל בתי המשפט, השאלה היא האם הלכות פסוקות מחייבות בתי דין צבאיים ורבניים או בתי דין לעבודה. לפי ברק- כל ערכאה משפטית במדינת ישראל שניתן להגיש נגדה בג"צ כפופה להחלטות בית המשפט העליון.
- תקדים זה הפירוש של המשמעות של החלטה מסויימת עבור מקרים עתידיים. השאלה היא האם הבמקרים אחרים שחלק מהעובדות שונות מה היא ההשפעה של התקדים על המקרים הללו. באיזה מובן התקדים רלוונטי למקרה. המבחן הוא העובדות המהותיות, מה היו העובדות המהותיות שהביאו לתוצאה שיצרה את התקדים. זו פעולת האבחון- בית המשפט בערכאה הנמוכה ביותר בודק האם התקדים של בית המשפט העליון מתאים למקרה שלו. אם הוא מגיע למסכנה שכן הוא חייב לקחת את התקדים ולהשתמש בו. אם לא אז הוא יכול להגיע למסכנה אחרת.
- בית המשפט העליון לא מגדיר את התקדים, הוא נותן החלטה אבל בית משפט השלום הוא זה שמחליט מה היה התקדים של בית המשפט העליון. השופט בבית המשפט השלום קורא את הפסק הדין של העליון זה שקשור למקרה, ומתוך התוכן מגיע למסקנה מה הוא התקדים המתאים. מה היה העקרון המשפטי שהוביל את בית

המשפט העליון להחלטה והאם זה חל על אותו מקרה.

האם תקדימים חלים גם על העבר או רק על העתיד? התשובה היא פרשנות שכן אם זה פרוש של החוק זה רטרואקטיבית אבל אם זה חידוש ולא פירוש לחוק זה לעתיד.
הלכת השנים האבודות: אדם שנפטר שהוא בן 40, העזבון שלו יכול לתבוע פיצויים עד שהיה יוצא לפנסיה.

רטרוספקטיבית- הולך אחורנית.

הטענה נגד האקטיביזם השיפוטי זה שיש נורמה של המחוקק והשופט האקטיביסט פולש לתחום הזה ויוצר נורמה.

החוק חל מכאן והלאה מפני שהוא נורמה חדשה.

נורמה חדשה משנה את מערכת הזכויות והחובות.

מאחר ואי אפשר לפגוע בזכויות מוקנות החוק חל מכאן והלאה.

פס"ד של בית משפט מפרש את החוק, גם כאשר יש פרשנות חדשה.

אם הוא לא מייצר נורמה ניתן להחיל את הפירוש רטרואקטיבית.

בית המשפט לא צריך להסתכל על ההביט הפרשני אלא הסמכותי ז"א באיזה מידה פסק הדין משנה את

ההסתמכות של האזרחים על בית המשפט. הרעיון הוא שאדם יוכל להסתמך על מערכת המשפט ולא ניתן

להסתמך על פסק דין רטרואקטיבי כי זה מערער את ההסתמכות על בית המשפט.

המצב המשפטי בא ואומר שפסקי הדין חלים רטרואקטיבי אבל יכול להיות שצד מסויים יטען שלא ניתן להחיל את

אותו פסק דין רטרו אקטיבי. בית המשפט יחליט אם זה חריג או לא חריג.

באיזה מקרים בית המשפט העליון משנה את התקדימים של עצמו?

אין עוצמתי מה תקדים המחייב.

החוק הוא יציב, גם שהמציאות משתנה. בית המשפט צריך לקבל החלטה, האם מדובר בהסדר שלילי או שמדובר

בלאקונה. בית המשפט לוקח את החוק ובדוק איך החוק מתמודד עם הבעיה הזו. אם המחוקק בכוונה לא התייחס

לסוגיה הזו ולא נתן לה פתרון בית המשפט ידחה את התיק ואין סעד.

הבעיה המתעוררת היא שיש מצבים בהם המחוקק לא היה ער לבעיה, למשל ס' 8 שדורש מסמך בכתב. כיום יש

אנשים שמעבירים את המסמך במייל, בית המשפט יבדוק האם זה תופס. כשחוקקו את חוק החוזים לא חשבו על

בעיה כזו שכן לא היה מייל.

לקונה:

1. היקש

2. פרשנות

3. מורשת ישראל

אלו שלושת הדרכים שבית המשפט יוכל להתמודד עם לקונה.

פס"ד ציגלר:

אדם שהיה לו חשבון בבנק, והחשבון היה בחוב. הבנק מבקש שיביא ערב או שהוא ינקוט נגדו הליכים משפטיים.

הבנק דרש שיפתח חשבון חדש והוא יהיה ערב לחשבון. הגיס העביר את כל החובות לחשבון החדש והבנק דרש

תשלום.

ציגלר אומר שהוא לא התכוון להיות ערב לחובות, הבנק הטעה אותו שכן הוא לא חשף את כל הפרטים.

פס"ד ליפרד היה התקדים שאמר שבין הבנק והערב אין יחסי נותן שירות ולקוח. הערב הוא לא הלקוח של הבנק ולכן הוא לא חייב לו כלום. אם לערב יש טענות שעבדו עליו הוא צריך לפנות למי שחתם עבורו ולא לבנק, אין יחסי אמון בין הבנק לבין הערב.

בית המשפט רצה לעודד את הבנקים לתת הלוואות ואם הבנק ינהל מאבקים משפטיים למול הערבים. החוק שונה אחרי הפס"ד הזה והתיקון קבע שיש חובת נאמנות בין הבנק לערב. התעוררה השאלה האם החוק תקף על ציגלר או שההלכה של בית המשפט תקפה. בית המשפט העליון אומר שלא יעלה על הדעת שלבנק לא תיהיה חובה בין הבנק לערב שכן בישראל כולם ערבים זה לזה. בית המשפט שינה את התקדים של ליפרד בלי שום קשר לחוק.

זכות שיבוב- כשחברת הביטוח יכולה לתבוע בשם המבוטח שלה את מי שהזיק לו.

ההלכה הייתה שגובה התביעה הוא לפי גובה הנזק, אבל ההלכה הייתה תפקה כשלא היתה אינפליצה ולכן בית המשפט שינה וקבע שהשומה היא לא ביום הנזק אלא ביום פסק הדין.

כשבית המשפט מבקש לשנות תקדים הוא שוקל כמה שיקולים:

1. האם מציאות החיים השתנתה במובן כזה שהתקדים הקיים לא נותן פתרון נכון- בית המשפט מתמודד עם מציאות משתנה.
2. עד כמה הציבור במדינת ישראל הסתמך על התקדים הקיים? אם הוא משנה את התקדים באיזה מידה הוא יוצר חקיקה שמנוגדת לכנסת- בית המשפט לא רוצה להחליף את המחוקק.
3. עד כמה התקדים ותיק- אם התקדים חדש אין לבית המשפט בעיה לשנות אותו, אבל אם הוא בן 15 שנה יש בעיה לשנות אותו.
4. עד כמה בית המשפט מתרשם שהמחוקק מתכוון להתעסק בעניין (אם הוגשה הצעת חוק, בית המשפט לא יעסוק בזה).

פס"ד סיבל:

קבוצה של אנשים (א) קונים מב' (קבלן) דירות נופש בנהריה (דירה שהיא יחסית לא גדולה אבל במבנה יש בריכה מכון כושר וכו'). בסה"כ קנו בפרוייקט 40 דירות. הקבלן חייב לתת לקונים ערבות חוק מכר לפי החוק. בשלב מסויים בבניה הקבלן נתקל בקשיים והוא לא יכול לבנות את הדירות ומציע דירות אחרות בנהריה במקום. טירקל: אין להפעיל את הערבויות שכן הערבות באה להבטיח את המסירה. אם נמסרו דירות שיתבעו בהפרת חוזה להפרש ועל עגמת נפש.

ריבלין: בערבות של החוק ניתן להשתמש במקרה של אי התאמה מהותית אבל במקרה הזה אין אי התאמה מהותית, היא לא נועדה להבטיח רק את המסירה שכן אדם שקנה דירה מסויימת צריך להקבל את הדירה שקנה. אומנם ניתן להפעיל רק אם השוני הוא מאוד מהותי.

חיות: אין ספק שאפשר להשתמש בערבות, שכן יש הבדל מהותי בין דירת נופש לבין דירה רגילה. אין תקדים במקרה זה מפני שאין אופרטיביות בפועל. פה נפסק שהם לא יכולים לפדות את הערבות.